

УДК 340.13

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.1.67>

ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ПРИНЦИПІВ ТРУДОВОГО ПРАВА: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Зеленський В.М.,
доктор юридичних наук,
старший викладач кафедри приватного права
та соціального забезпечення
Сумського національного аграрного університету
ORCID: 0009-0008-8783-7925

Зеленський В.М. Доктринальні підходи до розуміння сутності принципів трудового права: теоретико-правовий аналіз.

Стаття присвячена комплексному аналізу доктринальних підходів до розуміння сутності принципів трудового права в контексті реформування трудового законодавства України та його адаптації до європейських стандартів. Принципи трудового права виступають фундаментальними положеннями, що визначають зміст і спрямованість правового регулювання трудових відносин, забезпечуючи узгодженість норм та інститутів трудового права. В умовах трансформації сфери праці, поширення нестандартних форм зайнятості та цифровізації економіки особливої актуальності набуває теоретичне осмислення сутності та ролі принципів трудового права.

Мета статті полягає у здійсненні комплексного аналізу доктринальних підходів до розуміння сутності принципів трудового права, виявленні спільних та відмінних рис у поглядах науковців на природу та зміст принципів трудового права, а також окресленні перспектив подальшого розвитку теорії принципів у контексті реформування трудового законодавства України.

Наукова новизна полягає у комплексному компаративному аналізі різних доктринальних підходів до розуміння сутності принципів трудового права з виявленням їх спільних і відмінних рис, обґрунтуванні багатовимірної природи принципів (нормативний, аксіологічний, соціологічний виміри), систематизації функцій принципів у сучасній правовій системі, виявленні проблемних аспектів застосування принципів в умовах трансформації сфери праці.

Принципи трудового права є багатовимірною правовою категорією, що поєднує філософсько-правовий, нормативний, онтологічний та аксіологічний виміри. У сучасній українській доктрині сформувалася множинність підходів до їх розуміння, що відображає складність і багатоаспектність цього явища. Принципи виконують системоутворюючу роль у механізмі правового регулювання трудових відносин, забезпечуючи зв'язок між теоретичним і практичним вимірами трудового права. В умовах реформування трудового законодавства необхідне теоретичне переосмислення концепції принципів з урахуванням викликів цифровізації та нестандартних форм зайнятості.

Ключові слова: принципи трудового права, доктринальні підходи, правові принципи, трудові відносини, правове регулювання, реформування трудового законодавства.

Zelenskyi V.M. Doctrinal approaches to understanding the essence of the principles of labor law: theoretical and legal analysis.

The article is devoted to a comprehensive analysis of doctrinal approaches to understanding the essence of the principles of labor law in the context of reforming Ukraine's labor legislation and its adaptation to European standards. The principles of labor law serve as fundamental provisions that determine the content and direction of legal regulation of labor relations, ensuring the coherence of norms and institutions of labor law. In the conditions of transformation of the labor sphere, the spread of non-standard forms of employment, and the digitalization of the economy, theoretical reflection on the essence and role of labor law principles acquires particular relevance.

The purpose of the article is to conduct a comprehensive analysis of doctrinal approaches to understanding the essence of labor law principles, to identify common and distinctive features in scholars' views on the nature and content of these principles, as well as to outline prospects for the further development of the theory of principles in the context of reforming Ukraine's labor legislation.

The scientific novelty lies in a comprehensive comparative analysis of various doctrinal approaches to understanding the essence of labor law principles, with the identification of their common and distinctive features; substantiation of the multidimensional nature of principles (normative, axiological,

and sociological dimensions); systematization of the functions of principles within the modern legal system; and identification of problematic aspects of applying principles under conditions of labor sphere transformation.

The principles of labor law represent a multidimensional legal category that combines philosophical-legal, normative, and axiological dimensions. Contemporary Ukrainian doctrine has developed a plurality of approaches to their understanding, reflecting the complexity and multifaceted nature of this phenomenon. The principles perform a system-forming role in the mechanism of legal regulation of labor relations, ensuring the connection between the theoretical and practical dimensions of labor law. In the context of labor law reform, a theoretical rethinking of the concept of principles is necessary, taking into account the challenges of digitalization and non-standard forms of employment.

Key words: principles of labor law, doctrinal approaches, legal principles, labor relations, legal regulation, labor law reform.

Постановка проблеми. Принципи трудового права є фундаментальними положеннями, що визначають зміст і спрямованість правового регулювання трудових відносин. Вони виступають своєрідними «правовими орієнтирами», які забезпечують узгодженість норм та інститутів трудового права. У сучасній доктрині існує кілька підходів до розуміння їх сутності, що відображають різні методологічні та аксіологічні засади.

В умовах реформування трудового законодавства України та його адаптації до європейських стандартів особливої актуальності набуває теоретичне осмислення сутності принципів трудового права. Це зумовлює необхідність глибокого дослідження доктринальних підходів до їх розуміння, що дозволить сформулювати сучасне концептуальне бачення ролі принципів у системі трудового права.

Метою статті є комплексний аналіз доктринальних підходів до розуміння сутності принципів трудового права, виявлення спільних та відмінних рис у поглядах науковців на природу та зміст принципів трудового права, а також окреслення перспектив подальшого розвитку теорії принципів у контексті реформування трудового законодавства України.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика доктринальних підходів до розуміння сутності принципів трудового права перебуває на перетині загальної теорії права та галузевої науки трудового права, що зумовлює її міждисциплінарний характер. У вітчизняній загальнотеоретичній науці вагомий внесок у дослідження природи правових принципів зробили А. Колодій, який розробив концептуальну базу щодо генези, поняття, класифікації та реалізації принципів права та М. Козюбра, котрий дослідив методологічні підходи до розуміння їхньої природи в умовах глобалізаційних трансформацій. У сфері трудового права проблематику принципів досліджували: Н. Болотіна, П. Пилипенко, В. Єрьоменко, І. Жигалкін, В. Мельник, Н. Солонинка та інші. Попри значну кількість досліджень, у науці трудового права й досі відсутній єдиний підхід до визначення поняття та системи принципів трудового права, що підтверджується дискусійним характером відповідних положень у законопроектах Трудового кодексу України. Це свідчить про актуальність і незавершеність наукової дискусії з досліджуваної проблематики.

Виклад основного матеріалу. Дослідження єдності та диференціації принципів трудового права неможливе без ґрунтовного аналізу самої категорії «принцип». Етимологія цього терміну має глибокі філософські та правові корені. Як зазначає А. Колодій, термін «принцип» походить від латинського *principium* — «початок, основа», що означає найзагальніші, вихідні положення, правила, які визначають природу і соціальну сутність явища [1, с. 43]. У античній філософії принципи розглядалися як первинні елементи буття: Цицерон перекладав *principium* із грецького *ἀρχή* («першооснова»), а Аристотель систематизував їх у практичних сферах, таких як етика та політика [2]. В англійській мові термін з'явився у XIV ст. як «джерело, правило поведінки, аксіома» [3].

Сучасна правова доктрина пропонує кілька рівнів розуміння цієї категорії. Ейрік Бйорге (*Eirik Bjorge*) стверджує, що «загальні принципи права» охоплюють як засади, запозичені з національних систем (наприклад, *res judicata*), так і принципи, сформовані в міжнародному правопорядку (принцип суверенної рівності, міркування гуманності) [4, с. 846].

Особливої уваги заслуговує підхід професора М. Козюбри, який наголошує на недержавному походженні принципів, розглядаючи їх як продукт людської комунікації, що має онтологічну та аксіологічну природу. [5]. Це корелюється з думкою А. Колодія, який стверджує, що принципи є первинними стосовно юридичного права, оскільки вони пов'язують зміст права із соціальними основами суспільства – економічними, політичними та ідеологічними процесами. [6, с. 21]. Звідси впливає відповідь на питання про співвідношення права та його принципів. Не право (у його загальносоціальному значенні) визначає свої принципи, а навпаки, принципи права визначають сутність права, і, отже, вони є первинними стосовно юридичного права [7, с. 52].

У вітчизняній науці (зокрема, у працях П. Пилипенка) проведено важливу межу між «принципами права» та «правовими принципами»:

– принципи права мають об'єктивний, загальносоціальний характер. Вони існують незалежно від їхньої формалізації в нормах, становлячи саму сутність правового регулювання.

– правові принципи є вторинними та похідними; вони формуються в межах юридичного права і можуть бути закріплені в законодавстві (хоча їх відсутність у тексті закону не свідчить про їх неіснування) [7, с. 56]. Таке розмежування дозволяє стверджувати, що ефективність системи трудового права залежить насамперед від її відповідності фундаментальним принципам права, а не лише від кількості задекларованих норм.

У сучасній українській правничій науці простежується різноманітність підходів до розуміння категорії «принципи права». На думку П. Пилипенка, принципами права є такі вихідні ідеї (засади), які визначають сферу його дії, порядок встановлення прав та обов'язків суб'єктів, гарантії захисту їх прав та законних інтересів [7, с. 282]. Цей підхід акцентує на системоутворюючій та регулятивній функції принципів.

О. Петришин наголошує на стабільності принципів, розглядаючи їх як обов'язкові вимоги у процесі нормотворчості, що забезпечують сталість та послідовність правового регулювання [8, с. 193]. Такий погляд підкреслює нормативно-орієнтуючу роль принципів у правотворчому процесі.

Своєю чергою, І. Геєць пропонує інший підхід, визначаючи принципи через категорію «вимога». Така інтерпретація надає їм активного функціонального навантаження, перетворюючи їх із декларативних положень на дієві регулятивні орієнтири [9, с. 11]. Це підкреслює практичний вимір принципів, їх здатність безпосередньо впливати на правозастосовну практику.

У правничій доктрині існують різні підходи до визначення поняття принципів. Одні вчені розглядають їх як основні ідеї, закріплені в законодавстві, інші – як керівні засади правозастосування, треті – як вимоги, що надає принципам активного функціонального навантаження.

Отже, принципи права сприймаються як багатогранне явище, що реально впливає на те, як створюється й застосовується право – і саме цим пояснюється науковий інтерес до цієї теми як у загальній теорії права, так і в галузевих науках. Показово, що попри очевидні розбіжності у підходах, дослідники однакові в одному, що принципи права визначають сутність правової системи та задають вектор її розвитку. Якщо говорити конкретно про трудове право, то значення принципів тут важко переоцінити. Вони виконують своєрідну інтегративну функцію – поєднують те, що напрацювала правнича наука, з реальною практикою правового регулювання. Не випадково М. Іншин звертає увагу на те, що саме принципи забезпечують зв'язок між трудовим правом як науковою дисципліною та як галуззю права, дозволяють простежити його генезис й історичну еволюцію, а також слугують інструментом розвитку й кодифікації трудового законодавства [10, с. 35]. Це підкреслює інтегративну функцію принципів, які об'єднують теоретичний та практичний виміри трудового права.

Разом із тим, звертаючись до доктрини трудового права, доводиться констатувати, що єдності поглядів тут немає. У науці сформувалося кілька концептуальних підходів до визначення поняття принципів трудового права, і кожен із них висвітлює цей феномен під власним кутом зору, акцентуючи різні його аспекти. Це, з одного боку, свідчить про складність і глибину досліджуваного явища, а з іншого – спонукає до подальшого наукового пошуку.

Політико-правовий підхід представлений у працях В. Кучера, який визначає принципи як основні керівні положення, що виражають головні напрями політики держави в галузі правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних із застосуванням та організацією праці людей [11, с. 36]. Цей підхід підкреслює публічно-правовий вимір принципів та їх зв'язок з державною політикою у сфері праці.

Нормативно-регулятивний підхід відображений у працях В. Єрьоменка, який визначає принципи як основні засади та обґрунтовує різне розуміння принципів у правотворчості та правозастосуванні. У правотворчості, на його думку, слід відмовитись від позначення як принципів конкретних правових норм. У правозастосуванні необхідно враховувати, що: 1) до відносин, які є предметом трудового права, застосовується принцип верховенства права, що має найвищу юридичну силу, в тому числі порівняно з нормами трудового права, що формулюються в Конституції України; 2) принципи переважно вміщують у собі нормативний регулятор і декларацію, межа між якими поступово змінюється на користь нормативного регулятора; 3) принципи, крім закріплених у Конституції України, не можуть застосовуватись усупереч конкретним законодавчим положенням [12, с. 127]. Такий підхід має важливе практичне значення для правильного застосування принципів у різних сферах правової діяльності.

Системно-аксіологічний підхід запропонований І. Жигалкіним, який критикує ототожнення принципів із «засадами» та пропонує розуміти їх як об'єктивно зумовлені характером і змістом

соціально-трудових відносин, закріплені у відповідних джерелах або виражені в стійкій юридичній практиці, загальноновизнані основоположні керівні начала, відправні ідеї, що становлять собою аксіологічну основу трудового права, характеризують зміст, сутність і призначення в суспільстві цієї галузі права, відображають загальні закономірності її виникнення, розвитку та функціонування, і служать створенню внутрішньо узгодженої та ефективної системи правових норм у сфері праці [13, с. 91-92]. Це визначення є одним з найбільш комплексних та всеохоплюючих у вітчизняній доктрині.

Онтологічний підхід представлений у працях Н. Болотіної, яка розглядає принципи права як основоположні засади та керівні ідеї, що визначають зміст правового регулювання та характеризують сутність трудового права [14, с. 96]. Цей підхід підкреслює онтологічну природу принципів як основ правової системи, їх роль у визначенні сутнісних характеристик трудового права.

Комплексний соціально-правовий підхід розроблений В. Мельником та Н. Солонинком, які визначають принципи трудового права як об'єктивно зумовлені рівнем розвитку суспільства та держави, характером і змістом соціально-трудових відносин загальноновизнані основоположні засади, відправні положення й керівні ідеї, які є основою трудового права, визначають сферу його дії, порядок установавання прав та обов'язків суб'єктів, гарантії захисту їхніх прав і законних інтересів, розкривають зміст, сутність і правове значення в суспільстві цієї галузі права, є основою для створення внутрішньо узгодженої та ефективної системи правових норм у сфері праці [15, с. 135]. Це визначення поєднує соціологічний, нормативний та функціональний аспекти принципів.

Важливим теоретичним питанням є розмежування принципів трудового права та принципів правового регулювання трудових відносин. Як зазначає П. Пилипенко, принципи трудового права - це ті засади, на яких ґрунтується вся галузь, і саме з цих засад повинен виходити законодавець, встановлюючи норми, спрямовані на регулювання трудових відносин [7, с. 67]. Отже, необхідно відокремлювати принципи трудового права як фундаментальні основи галузі від принципів правового регулювання як інструментів законодавчого впливу на трудові відносини.

Принципи трудового права виконують кілька важливих функцій, через які розкривається їхня практична цінність. Передусім принципи є основою для законодавця. Коли створюються нові правові норми або вдосконалюється чинне законодавство, саме принципи задають загальний напрям і не дають праву відірватися від соціальних реалій та потреб суспільства. Без цього орієнтира законодавча діяльність ризикує перетворитися на хаотичне латання прогалин.

Не менш важливою є їхня роль у тлумаченні й застосуванні норм трудового права. Правозастосовна практика знає ситуації, коли норма сформульована нечітко або дві норми суперечать одна одній. Саме тоді принципи стають тим аргументом, що дозволяє знайти правильне рішення. І тут варто погодитися з думкою І. Яцкевича, який констатує, що застосування принципів трудового права незалежно від їхньої формалізації потребує і потребуватиме правничої творчості, гнучкості та оцінки кожної конкретної проблемної ситуації, що неодноразово підтверджувалося судовою практикою [16, с. 195]. Це, до речі, спростовує уявлення про принципи як про щось суто абстрактне й далеке від реального судочинства.

Крім того, принципи виконують функцію заповнення прогалин у правовому регулюванні — і це особливо актуально в умовах динамічного розвитку трудових відносин, коли законодавець просто не встигає реагувати на всі нові явища. Нарешті, вони забезпечують системність і внутрішню узгодженість трудового права в цілому, створюючи єдину ціннісну основу для всіх його інститутів і не даючи законодавству перетворитися на набір фрагментарних норм.

Особлива роль принципів, на думку І. Василько, зумовлена тим, що саме вони формують правовий базис, ідейне підґрунтя зазначеного механізму, визнаючи ті найважливіші соціальні цінності та пріоритети, що склалися і діють у суспільстві в цілому та сфері трудових відносин зокрема, з урахуванням яких повинен відбуватися процес забезпечення трудових прав, свобод і законних інтересів найманих працівників [17, с. 85]. Це підкреслює аксіологічну функцію принципів, їх роль у закріпленні та захисті фундаментальних цінностей у сфері праці.

Водночас аналіз доктринальних джерел змушує визнати, що у розумінні й застосуванні принципів трудового права існує чимало невирішених проблем. Першою й, мабуть, найбільш очевидною є відсутність законодавчого визначення самого поняття «принципи трудового права». Ця прогалина відкриває простір для різноманітних, нерідко суперечливих інтерпретацій у науковій літературі, що ускладнює формування єдиного підходу. При цьому питання про те, чи необхідно взагалі нормативно закріплювати принципи, досі залишається дискусійним: одні дослідники наполягають на чіткій фіксації принципів у законі, інші переконані, що принципи здатні існувати й діяти незалежно від формального закріплення — і в цій дискусії є серйозні аргументи з обох боків.

Окремої уваги заслуговує проблема визначення переліку основних принципів трудового права. Проекти Трудового кодексу України попередніх років містили від 19 [18] до 34 [19] основних

принципів правового регулювання трудових відносин, що викликає питання про доцільність такої множинності та можливість їх ефективного застосування. Надмірна кількість принципів може призвести до розмивання їх сутності та ускладнення правозастосовної практики. Проект Трудового кодексу України № 14386 від 15.01.2026 р. стаття 9 визначає принципи регулювання трудових відносин, до яких відносять: 1) забезпечення працівникам державних гарантій у сфері праці; 2) забезпечення захисту та відновлення порушених прав суб'єктів трудових відносин; 3) стабільність трудових відносин; 4) гарантування працівникам своєчасної та в повному обсязі виплати заробітної плати на рівні не нижче встановленого законом розміру мінімальної заробітної плати; 5) забезпечення права працівників на відпочинок; 6) створення працівникам рівних можливостей для професійного зростання, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації; 7) гарантування права на захист працівників від необґрунтованого звільнення; 8) пріоритету захисту життя і здоров'я працівників [20]. Такий підхід – більш лаконічний і сфокусований – видається кроком у правильному напрямі, хоча й він, безперечно, не позбавлений дискусійних моментів.

Окремо варто зупинитися на тому, що сьогодні вже неможливо розглядати принципи трудового права у відриві від тих трансформацій, які переживає сучасна економіка. Цифровізація, поширення платформної зайнятості, дистанційна робота – усе це не просто нові терміни, а якісно інша реальність, що формує виклик усталеним правовим конструкціям. Принципи трудового права формувалися в епоху класичних трудових відносин, але в сучасних умовах традиційні принципи починають давати збій. І це не абстрактна теоретична проблема – це виклик, з яким українська доктрина трудового права змушена рахуватися вже зараз. Отже, концепція принципів трудового права потребує не поверхневого оновлення, а ґрунтовного теоретичного переосмислення з одночасним пошуком практичних механізмів їх реалізації в нових умовах.

Висновки. Підсумовуючи проведений аналіз, можна з упевненістю стверджувати, що принципи трудового права є явищем справді багатомірним. Вони поєднують нормативний, аксіологічний та соціологічний виміри, що дозволяє забезпечити ефективне регулювання трудових відносин. Подальший розвиток української доктрини має враховувати міжнародні стандарти та тенденції, зберігаючи при цьому національну специфіку. Принципи трудового права забезпечують зв'язок між трудовим правом як наукою та як галуззю права, виконуючи інтегративну функцію між теоретичним і практичним вимірами. Вони формують правовий базис і ідейне підґрунтя механізму правового регулювання, визнаючи найважливіші соціальні цінності та пріоритети у сфері трудових відносин.

У сучасній українській правничій науці сформувалася множинність підходів до визначення принципів трудового права: політико-правовий, нормативно-регулятивний, системно-аксіологічний, онтологічний та комплексний соціально-правовий. Кожен з цих підходів висвітлює певні аспекти багатомірного явища принципів трудового права.

Водночас необхідно визнати, що ефективність принципів трудового права визначається не кількістю задекларованих норм, адже практика переконливо свідчить, що перелік принципів може бути вражаючим – і при цьому залишатися порожньою декларацією, якщо система трудового права в цілому їм не відповідає. Саме тому ключовим критерієм є не формальна наявність принципу в законі, а його реальне втілення в механізмі правового регулювання. Нарешті, в контексті триваючого реформування трудового законодавства України та його поступової адаптації до європейських стандартів питання принципів набуває особливої практичної ваги. Орієнтація на міжнародні стандарти є необхідною умовою інтеграційного курсу держави, однак вона не може бути механічним копіюванням – будь-яке запозичення має проходити крізь призму національної специфіки соціально-трудова відносин. Цей баланс між універсальним і особливим і є, мабуть, головним викликом для української науки трудового права на найближчі роки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Колодій А.М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/2103a1bb-8b7f-4b15-8bea-5fc9cf6f5bee/content> (дата звернення: 20.01.2026).
2. New World Encyclopedia. Principle. URL: https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Principle?utm_source=copilot.com (дата звернення: 20.01.2026).
3. Etymonline. Principle – Origin & Meaning. URL: https://www.etymonline.com/word/principle?utm_source=copilot.com (дата звернення: 20.01.2026).
4. Bjorge, E. (2023). The General Principles of Law Formed within the International Legal System. *International and Comparative Law Quarterly*, 72 (4), 845–867. doi:10.1017/S0020589323000362.
5. Козюбра М. Принципи права: методологічні підходи до розуміння природи та класифікації в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій. *Право України*. 2017. № 11. С. 142–

163. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/22ed5ed8-a0c4-450d-a56b-cad459b8cf46/content> (дата звернення: 20.01.2026).
6. Колодій А.М. Принципи права України. Київ: Юрінком. 1998. 208 с.
 7. Пилипенко П.Д. Проблеми теорії трудового права: Монографія. Львів: Видавничий центр Львів. національного ун-ту імені Івана Франка. 1999. 214 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFII_2010/PILIPENKO_1999.pdf (дата звернення: 28.01.2026).
 8. Загальна теорія права: підручник / [О.В. Петришин, Д.В. Лук'янов, З-І. Максимов, В.С. Смородинський та ін.]; за ред. О.В. Петришина. Харків: Право, 2020. 568 с.
 9. Геєць І.В. Місце принципів права в системі джерел права. Юридичний електронний журнал. 2021. № 6. С. 10-12. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-6/1>.
 10. Трудове право України: підручник / За загальною редакцією М.І. Іншина, В.Л. Костюка, В.П. Мельника. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 472 с.
 11. Трудове право України: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. В.О. Кучера. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 564 с.
 12. Єрьоменко В.В. Принципи трудового права в аспекті правозастосування. Право та інновації. 2016. № 1 (13). 122-131. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2016/05/Yeromenko13.pdf> (дата звернення: 28.01.2026).
 13. Жигалкін І.П. Принципи трудового права: спроба сформулювати визначення поняття. Право та інноваційне суспільство. 2015. № 2 (5). С. 90-93. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/87c649bc-35de-4ebf-b0d9-deb53d74a7ab/content> (дата звернення: 25.01.2026).
 14. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник. 5-те вид., переробл. і доп. Київ: Знання, 2008. 860 с
 15. Мельник В.П., Солонинка Н.Г. Поняття та класифікація принципів трудового права. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2017. Випуск 44. Том 1. С. 134-138. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bbcac573-d728-4357-942a-6f6a59f0cd75/content> (дата звернення: 28.01.2026).
 16. Яцкевич І.І. Принципи права та оновлення трудового законодавства України в сучасних умовах. Публікацію підготовлено в рамках НДР «Справедливий перехід: Право на працю після війни. Гідна праця та повоєнна економіка України» (реєстраційний номер 0124U003120 від 24 травня 2024 р.). URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b38b5790-aaee-40a4-aec8-389d748e294d/content> (дата звернення: 28.01.2026).
 17. Василько І. До проблеми визначення принципів забезпечення трудових прав працівників, які працюють у роботодавців-фізичних осіб. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 7. С. 82-86 URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/79e98e4e-e53b-40c7-a417-0ba3ae3181d0/content> (дата звернення: 28.01.2026).
 18. Проект Трудового кодексу України № 2410 від 08.11.2019 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/441> (дата звернення: 28.01.2026).
 19. Проект Трудового кодексу України 0955 від 29.08.2019 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59152> (дата звернення: 28.01.2026).
 20. Проект Трудового кодексу України №14386 від 15.01.2026 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69516> (дата звернення: 28.01.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.02.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.03.2026
Дата публікації: 3.04.2026